

DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉZISEI
EGY BOKONTROLL KÉPESSÉGEKKEL RENDELKEZŐ
***BACILLUS SUBTILIS* TÖRZS ÖKOFIZIOLÓGIAI ÉS**
MOLEKULÁRIS JELLEMZÉSE

BENCSIK-BÓKA BETTINA

TÉMAVEZETŐK:

DR. MANCZINGER LÁSZLÓ, EGYETEMI DOCENS

BIOLÓGIA DOKTORI ISKOLA

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
TERMÉSZETTUDOMÁNYI ÉS INFORMATIKAI KAR
MIKROBIOLÓGIAI TANSZÉK

SZEGED

2019

BEVEZETÉS

A vírusok, baktériumok és gombák által okozott növényi, illetve gombabetegségek komoly károkat okozhatnak a mezőgazdaságban. Napjainkban a legelterjedtebb és leghatékonyabb védekezési módszer a kémiai növényvédőszer használata. A magas felhasználási ráta számos problémát von maga után, úgymint a másodlagos kártevők megjelenése, rezisztencia kialakulása, környezeti terhelés, továbbá az emberi egészség veszélyeztetése. Éppen ezért már az 1920-as évek óta foglalkoztatja a kutatókat a patogén mikroorganizmusok biológiai védekezéssel történő visszaszorítása. Napjainkban egyre növekvő igény mutatkozik az alternatív, kémiai szermaradványok jelenlétét kiküszöbölő megoldások iránt. Az egyik ilyen fakultatív útvonal a biológiai védekezés alkalmazása.

A növénybiológiában biokontroll ágenseknek nevezik azokat a mikroorganizmusokat, melyek képesek a kártevőket elnyomni. A biológiai védekezés céljaira a mikroorganizmusokon túl az általuk termelt vegyületeket is fel lehet használni. A *Bacillus* nemzetség spóráképzése nagy előnyt jelent a biológiai védekezés során. Kedvezőtlen körülmények között biztosítja a baktérium túlélését, továbbá nagymértékben megkönnyíti a mikrobiális peszticidek kiszerezését is. A *Bac. subtilis* a mezőgazdaságban, az élelmiszeriparban és a gyógyászatban is fontos szerepet tölt be extracelluláris enzimek (proteáz, kitináz, lipáz, celluláz) és antibiotikumok termelése révén. A *Bac. subtilis* genomjának 4-5%-a antibiotikum-szintézisért felelős géneket kódol, ezáltal ez a faj képes

több mint két tucat, strukturálisan diverz antimikrobiális vegyület termelésére. A három leginkább tanulmányozott, nem-riboszómális peptidszintézis útján létrejövő ciklikus lipopeptid családot a szurfaktinok, az iturinok és a fengicinek alkotják.

A fengicin család tagjai ciklikus lipodekapeptidek, melyek peptidrésze 10 aminosavból áll, míg a kapcsolódó szénlánc hossza C14-C18 között változik. Széles spektrumú antifungális hatással rendelkeznek.

Az iturinok 7 fő variánsa az iturin A és C, a bacillomicin D, F, L és LC, valamint a mikoszubtilin. Ezen vegyületek 7 aminosavból álló, ciklikus peptidgyűrűt és egy zsírsavláncot tartalmaznak. Erős *in vitro* antifungális aktivitásuk ismert élesztőkre illetve fonalas gombákra, de csak korlátozott antibakteriális hatással rendelkeznek, míg antivirális hatásukat napjainkig nem dokumentálták.

A szurfaktin család tagjai heptapeptidek, melyek béta-hidroxi-zsírsavval ciklikus laktongyűrűt hoznak létre. Hemolitikus, antivirális, antimikoplazmatikus és antibakteriális tulajdonsággal rendelkeznek. A szurfaktinok gyulladáscsökkentő hatása a foszfolipáz A2 gátlása révén valósul meg. Tumorelleses aktivitásukat jól szemlélteti az Ehrlich Ascites karcinóma sejteken kifejtett antiproliferatív hatás. A szurfaktinok trombolitikus terápiás szerként történő alkalmazása is kutatott tüdő-, szívizom- és agyi rendellenességek esetén.

Mindezek mellett a *Bac. subtilis* szerepet játszik a növényi növekedés serkentésében, valamint a növényi rezisztencia indukciójában is.

CÉLKITŰZÉSEK

Munkánk során célul tűztük ki:

1. a *Bacillus subtilis* SZMC 6179J izolátum ökofiziológiai jellemzését, növény- illetve gombapatogén mikrobatorzsekkel szembeni *in vitro* antagonista képességeinek felmérését,
2. kompetíciós képességeinek háttérében álló extracelluláris enzim-, illetve antibiotikum-termelési képességeinek elemzését,
3. a törzsből spontán sztreptomycin-rezisztens mutánsok izolálását, a mutánsok kimotripszin-típusú proteáz termelésének vizsgálatát, a sztreptomycin-rezisztens törzsek *rpsL* génjének szekvenciájában bekövetkezett változások feltárását,
4. a *Bac. subtilis* SZMC6179J törzs enzimtermelésének vizsgálatát különböző környezeti tényezők függvényében,
5. a törzs által termelt ciklikus lipopeptidek, különösképpen szurfaktin-típusú vegyületek jellemzését,

6. az általunk izolált *Bac. subtilis* SZMC 6179J törzs teljes genomjának szekvenálását és a *Bac. subtilis* subsp. *subtilis* 168 típus törzssel való összehasonlító elemzését.

ALKALMAZOTT MÓDSZEREK

- *Bacillus* nemzetség szelektív izolálása
- Az izolált *Bacillus* törzsek *in vitro* antagonista képességeinek vizsgálata
- Az izolált *Bacillus* törzsek azonosítása PCR-technikával
- Az izolátum ökofiziológiai jellemzése különböző hőmérsékleti, pH és vízaktivitási értékeken
- Az izolátum *in-vitro* antagonista képességeinek vizsgálata, a teszt kiértékelése Biológiai Kontroll Index (BCI) értékek meghatározásával
- A törzs növény- és gombapatogén baktériumok növekedésére gyakorolt hatásának vizsgálata RISA módszerrel
- Az izolátum enzimtermelésének vizsgálata
  - Sziderofór, lipáz, kazeináz, zselatináz, kitináz aktivitásának és keményítóbontásának vizsgálata táplemezen
  - Proteáz, tripszin-típusú proteáz, kimotripszin-típusú proteáz, β -glükózidáz, N-acetilglükózaminidáz (NAG-áz), kitobiozidáz, palmitoilészteráz, cellobiohidroláz vizsgálata kromogén szubsztrátokkal

- Spontán sztreptomycin-rezisztens törzsek izolálása szelektív táptalajon, a törzsek génszekvenciáinak elemzése BLAST módszerrel
- Növekedés- és enzimtermelés-optimalizálási kísérletek
  - Kísérlettervezés: Design-Expert 7.1 szoftver segítségével
  - Válaszfelületi módszer: Box-Behnken elrendezés
- A törzs kimotripszin-típusú proteáz termelésének és aktivitásának vizsgálata különböző szén- és nitrogénforrások, fémek és peszticidek jelenlétében
- A törzs szurfaktin-termelésének vizsgálata direkt bioautográfias módszerrel
- Az antibiotikum-termelésért felelős gének azonosítása PCR-módszerrel
- A törzs által termelt szurfaktin izoformák mennyiségi elemzése HPLC-MS módszerrel
- A törzs teljes genomjának elemzése
  - Szekvenciák összerendezéséhez a *CLC Genomics Workbench 4.7.2* (CLC Bio) és az *Omixon Gapped SOLiD Alignment 1.2 plug-in* (Omixon) programokat használtuk. Az annotációt az NCBI *Prokaryotic Genome Annotation Pipeline* (PGAAP) programjával végeztük
  - Az összerendezett read-eket a típustörzs genomjára a *Genomics Workbench 4.7.2* programmal térképeztük

- A törzs pontos taxonómiai pozíciójának meghatározására multilókuszos szekvencia-tipizálást (MLST) alkalmaztunk
- A Maximum Likelihood (ML) fák létrehozásához a raxmlGUI 1.5b1 és a RAxML 8.2.7 szoftvereket használtuk
- Az egy pontos nuleotid-polimorfizmusok (SNP-k)- és a deléciós-inszerciós polimorfizmusok (DIP-ek)-azonosításához a *CLC Sequence Viewer 6.5.3.* és a *CLC Genomics Workbench 5.1.* szoftvereket használtuk
- A feltételezett antimikrobiális génklaszterek kereséséhez az antiSMASH szerverét használtuk
- A *Bacillus* genomban található profágszekvenciák analizését a PHAST keresőrendszerrel valósítottuk meg. A profágszerű ICEBs1 elem eloszlását a *Bacillus* törzsekben BLAST segítségével vizsgáltuk, a szemléltetést pedig a Kablammo szerverrel végeztük

EREDMÉNYEK

A törzs ökofiziológiai vizsgálata során optimális növekedéséhez az alábbi körülményeket találtuk a legjobbnak: 40 °C, pH 7 és 7,6 közötti érték és $a_w=0,995$.

A vizsgált növénypatogének közül a törzs a botritiszes rothadást okozó *Botrytis cinerea* SZMC 14526, a *Bipolaris bicolor* SZMC 13055, *Curvularia spicifera* SZMC 13060, *Phytophthora infestans* SZMC 6246J törzsekkel; továbbá 3 *Armillaria* törzs, az *Armillaria mellea* SZMC 24132, *Armillaria gallica* SZMC 24095 és az *Armillaria ostoyae* SZMC 24129 ellen tapasztaltunk 50%-nál nagyobb biokontroll index-értékeket. A vizsgált *Trichoderma* törzsek közül 4 *Trichoderma pleuroti* törzs esetében mértünk 50% feletti BCI-értékeket. Az *Aspergillus* törzsek közül 50%-nál nagyobb BCI-értékeket egyik törzssel szemben sem tapasztaltunk.

Növénypatogén baktériumokkal szembeni *in vitro* antagonizmus-tesztjeink során a vizsgált *Pseudomonas syringae* pv. *panici* SZMC 16160 törzssel szemben kiemelkedő gátlást tapasztaltunk. A *Clavibacter michiganensis* SZMC 0016 törzs az általunk vizsgált három pH-értéken már a 2. napon nem volt kimutatható a tenyészetből. A további vizsgált növénypatogén törzsek közül egyedül az *Allorhizobium vitis* SZMC 21396 törzs esetében tapasztaltunk gátló hatást (Vágvölgyi és mtsai. 2013).

A törzs további jellemzése során megállapítottuk, hogy a biológiai védekezés szempontjából fontos kompetícióban előnyt jelentő sziderofórtermelő tulajdonsággal rendelkezik, lipáz-,

kazeináz-, kitináz- és zselatináz aktivitása nincs, a keményítő bontására viszont képes.

A törzs extracelluláris enzimek termelésére való képességének vizsgálatát előzetes eredmények alapján ötféle tápoldatban vizsgáltuk. A legeredményesebbnek a Besson-féle tápoldatot találtuk. Az extracelluláris enzimek vizsgálata során a kimotripszin-típusú és a tripszin-típusú proteáz termelését találtuk kiemelkedőnek a vizsgált proteáz, β -glükozidáz, N-acetilglükózaminidáz, kitobiozidáz, palmitoil-észteráz, cellobiohidroláz és lipáz aktivitások közül.

A vad törzsből izolált 169 spontán sztreptomycin-rezisztens mutáns közül 12 mutatott fokozott enzimtermelést. A spontán sztreptomycin-rezisztens mutánsok *rpsL* génjének szekvenenciaanalízise során néhány esetben nukleotid-tranzíciót (timin helyett adenin, illetve adenin helyett guanin) mutattunk ki.

Vizsgáltuk a törzs növekedését és kimotripszin-típusú proteáz termelésére való képességét különböző szén- illetve nitrogénforrások jelenlétében. A szénforrások cseréjét követően az adonit, D-xilóz, eritrit, galaktóz, L-arabinóz, L-ramnóz és szacharóz esetében tapasztaltunk nagyobb növekedést a törzs biomasszájában, az enzimvizsgálat során pedig a cellobióz, D-xilóz, fruktóz, glicerin, keményítő, szacharóz jelenlétében tapasztaltunk szignifikáns kimotripszin-típusú proteáz termelést.

A nitrogénforrások cseréje során egyedül az L-alanin esetében tapasztaltunk biomassza-növekedést, míg az L-aszparaginsav és az L-tirozin esetében jelentős sejtszám-csökkenés következett be.

A nitrogénforrások cseréje során minden esetben szignifikáns csökkenést tapasztaltunk a kimotripszin-típusú proteáz termelésében.

A glükóz, élesztőkivonat és a tenyésztési idő növekedésre, illetve proteáztermelésre kifejtett hatásának vizsgálata során prediktáltuk az optimális biomaszának megfelelő időt (5,5 nap) és az optimális glükóz- (11 g/l) és élesztőkivonat-koncentrációt (5,5 g/l). A legmagasabb relatív enzimaktivitást az első napon mértük 2 g/l glükóz és 5,5 g/l élesztőkivonat esetében.

Glükóz, nátrium-glutamát, valamint réz-szulfát a törzs növekedésére és kimotripszin-típusú proteáz-termelésére gyakorolt hatásának vizsgálata során a 30 g/l glükóz, 10 g/l nátrium-glutamát és 1 mg/l $\text{CuSO}_4 \times 5\text{H}_2\text{O}$ koncentráció mellett értük el a legnagyobb biomaszát. A kimotripszin-típusú proteáz termelődésének a 30 g/l glükóz és 10 g/l nátrium-glutamát kedvezett leginkább 1 mg/l koncentrációjú $\text{CuSO}_4 \times 5\text{H}_2\text{O}$ jelenlétében.

Glükóz, nátrium-glutamát, valamint vas-szulfát hatását tanulmányozva a legnagyobb biomaszát 15,5 g/l glükóz, 10 g/l nátrium-glutamát és 40 mg/l $\text{FeSO}_4 \times 7\text{H}_2\text{O}$ mellett tapasztaltuk. A legnagyobb proteáz aktivitást 30 g/l glükózt, 1 g/l nátrium-glutamátot és 40 mg/l $\text{FeSO}_4 \times 7\text{H}_2\text{O}$ -t tartalmazó fermentlében tapasztaltuk.

A fémionok hatásának vizsgálata során a mangán-szulfát jelentősen növelte a törzs növekedését, 0,1 mM mangán jelenlétében megháromszorozódott a vizsgált fermentlé optikai denzitása. A réz-, vas-, nikkel- és kadmium-szulfát jelenlétében a törzs növekedése jelentősen gátolt volt, kizárólag a 0,1 mM-os koncentráció jelenlétében mutatott toleranciát, a magasabb koncentrációk erősen

gátolták a növekedést. A kimotripszin-típusú proteáz termelésének vizsgálata során a mangán-szulfát jelenlétében történő fokozott enzimtermelésről számoltunk be. Az 1, 0,5 és 0,1 mM réz-szulfát szignifikánsan csökkentette az enzim termelődését. Az 1 mM vas-szulfát szignifikánsan csökkentette, a 0,5 mM vas-szulfát nem befolyásolta szignifikánsan, a 0,1 mM vas-szulfát pedig növelte az enzimtermelődést. A nikkel- és kadmium-szulfát esetében mindhárom alkalmazott koncentráció jelentősen gátolta a kimotripszin-típusú proteáz termelését. A törzs növekedését tekintve jelentős réz- és kadmium-szulfát toleranciával rendelkezik, ezzel szemben a proteáz szekrécióját ezek a fémek már alacsonyabb koncentrációk mellett is teljesen blokkolják. A fémionok enzimaktivásra kifejtett hatásának vizsgálata során megállapítottuk, hogy 1 és 0,5 mM mangán-, réz-, vas- és kadmium-szulfát jelenlétében csökkent az enzimaktivitás. A 0,1 mM mangán-, réz-, vas- és kadmium-szulfát nem okozott szignifikáns változást az enzimaktivásban, míg a nikkel-szulfát mindhárom vizsgált koncentrációban gátolta a törzs kimotripszin-típusú proteáz aktivitását.

A herbicidek és fungicidek növekedésre gyakorolt hatásának vizsgálata során a kísérlet 9. napján a sejtszámban szignifikáns csökkenéseket 25 μM 2,4-diklór-fenoxi-ecetsav és klór-toluron; 25, 12,5 és 6,25 μM linuron, 3,125 μM , 25 és 12,5 μM mankozeb esetében tapasztaltunk. A 6. napon a 2,4-diklór-fenoxi-ecetsav, a klór-toluron, a linuron, a karbendazim és a mankozeb 25 és 12,5 μM -os koncentrációi jelentősen gátolták a törzs kimotripszin-típusú proteáz termelésére való képességeit. A klór-toluron és a linuron alacsonyabb

koncentrációi (6,25 és 3,125 μM) is gátolták az enzimtermelést. A 6,25 és 3,125 μM 2,4-diklór-fenoxi-ecetsav és mankozeb, valamint a 3,125 μM karbendazim esetében tapasztaltunk nem szignifikáns különbséget a kimotripszin-típusú enzim termelésében. A vizsgálat 9. napján a peszticidek a törzs enzimtermelésére negatív hatással voltak. A 25 μM 2,4-diklór-fenoxi-ecetsav és klór-toluron, továbbá a 25, 12,5 és 6,25 μM linuron és mankozeb, valamint a karbendazim mind a négy alkalmazott koncentrációja szignifikáns csökkenést eredményezett a törzs által termelt kimotripszin-típusú proteáz aktivitásában.

A törzs hemolitikus tulajdonságának bizonyítását követően a szurfaktin termelését bioautográfiás módszerrel is igazoltuk, majd specifikus primerek segítségével azonosítottuk a törzsben jelenlévő, fengicin és szurfaktin bioszintéziséért felelős géneket.

A vékonyréteg-kromatográfiás vizsgálatokat követően a törzs szurfaktintermelését tömegspektrometriás módszerrel is bizonyítottuk. A szurfaktintermelés elemzését követően elmondhatjuk, hogy a *Bac. subtilis* SZMC 6179J törzs fermentlevéből származó extraktumok vizsgálata során 26 szurfaktinvegyület került azonosításra, melyek három már ismert, és egy új csoportba [Val2] sorolhatók. A C14-C15 [Sur] és [Val7] adták a vizsgált törzs által termelt 4 fő szurfaktint, míg az újonnan leírt izoforma mennyisége a teljes termelt szurfaktin mennyiségének kevesebb, mint 1%-a volt (Bóka és mtsai. 2016).

Meghatároztuk a *Bac. subtilis* SZMC 6179J törzs teljes genom szekvenciáját és elvégeztük a *Bac. subtilis* subsp. *subtilis* 168 típus törzs teljes genomjával történő összehasonlító elemzését. A törzs

taxonómiai pozíciójának elemzése során megállapítottuk, hogy a törzs a *Bac. subtilis* subsp. *subtilis* csoport tagja, és filogenetikailag közel áll a *Bac. subtilis* subsp. *subtilis* str. 168 típus törzshöz. A genomban található SNP-k száma 106 (35%-os érzékenységnél). A legtöbb allélvariációt az *yqcG* génben találtuk. Ez a gén szerepet játszik a sikeres kompetícióban, a *Bacillus* nemzetség egyéb tagjainak növekedését képes kontaktfüggő gátlás révén elnyomni. Ha a baktériumpopuláció YqcG toxinja magas N-terminális szekvenciavariációt mutat, akkor a baktérium képes lesz több, különböző membránprotein-felzárókkal rendelkező kompetitor baktériumot elnyomni. Feltehetőleg ez az oka annak, hogy az SZMC 6179J törzs *yqcG* génjében ilyen nagy a szekvencia variabilitása. Egy egynukleotidos deléció az *sfp* génben feltehetően helyreállította a gén funkcióját az SZMC 6179J törzsben, ezáltal lehetővé vált a fengicinok és szurfaktinok szintézise, ami jobb biokontroll képességűvé tette a törzset a típus törzshöz képest. A *Bac. subtilis* SZMC 6179J genom hipermutációs régióinak analízise alapján feltételezhető, hogy a leggyorsabb evolúciós események a kompetíciós folyamatokban és a sejtfal-lízisben szerepet játszó génekben történnek (Bóka és mtsai. 2019).

ÖSSZEFOGLALÁS

1. Izoláltunk egy jó biokontroll képességekkel rendelkező *Bacillus* törzset.
2. Meghatároztuk a törzs ökofiziológiai paramétereit.
3. Jellemeztük a törzs *in-vitro* antagonista képességeit növény- és gombapatogén gombákkal, baktériumokkal szemben.
4. Jellemeztük a *Bac. subtilis* SZMC 6179J törzs extracelluláris enzimek termelésére való képességeit.
5. A törzsből spontán sztreptomycin-rezisztens mutánsokat izoláltunk, melyeket fokozott kimotripszin-típusú proteáz termelés jellemezett.
6. Vizsgáltuk különböző szén- és nitrogénforrások, fémek, peszticidek hatását a törzs kimotripszin-típusú proteáz termelésére.
7. Azonosítottuk a törzs által termelt ciklikus lipopeptideket.
8. Elvégeztük a törzs által termelt szurfaktin-izof ormák relatív mennyiségi elemzését.
9. A törzs teljes genomszekvenciájának elemzése során meghatároztuk a törzs taxonómiai pozícióját.
10. Referenciagenommal történő összehasonlítás során azonosítottuk a törzsben található 106 SNP-t és 23 DIP-et. A legtöbb SNP-t a *yqcG* génben detektáltuk, mely a törzs sikeres kompetíciójában játszik szerepet. Az elemzés során az *sfp* génben azonosított DIP helyreállította a gén funkcióját, így a törzs fengicin- és szurfaktin-termelését.

11. Megállapítottuk, hogy a leggyorsabb evolúciós események a törzsben a kompetíciós folyamatokban és a sejtfal-lízisben szerepet játszó génekben történnek.

A DOLGOZAT ALAPJÁT KÉPEZŐ KÖZLEMÉNYEK:

Folyóiratcikkek

Vágvölgyi Cs, Sajben-Nagy E, **Bóka B**, Vörös M, Berki A, Palágyi A, Krisch J, Skrbíć B, Durišić-Mladenović N, Manczinger L (2013) Isolation and characterization of antagonistic *Bacillus* strains capable to degrade ethylenethiourea. *Current Microbiology* 66:243-250. **IF=1,72**

Bóka B, Manczinger L, Kecskeméti A, Chandrasekaran M, Kadaikunnan S, Alharbi NS, Vágvölgyi Cs, Szekeres A (2016) Ion trap mass spectrometry of surfactins produced by *Bacillus subtilis* SZMC 6179J reveals novel fragmentation features of cyclic lipopeptides. *Rapid Communication in Mass Spectrometry* 30:1581-1590. **IF=1,998**

Bóka B, Manczinger L, Kocsubé S, Shine K, Alharbi NS, Khaled J, Münsterkötter M, Vágvölgyi Cs, Kredics L (2019) Genome analysis of a *Bacillus subtilis* strain reveals genetic mutations determining biocontrol properties. *World Journal Of Microbiology & Biotechnology* 35:52. **IF=2,652**

Konferenciakiadványban megjelent absztraktok

Sajben E, Berki A, **Bóka B**, Kocsubé S, Manczinger L, Vágvölgyi Cs (2010) Influence of culture conditions on the antibiotic production of biocontrol *Bacillus* strains. pp. 121-121. In: Frece, J; Kos, B; Mrša, V (szerk.) Power of Microbes in Industry and Environment Zágráb, Horvátország : Croatian Microbiological Society.

Manczinger L, **Bóka B**, Vörös M, Sajben E, Berki A, Kocsubé S, Vágvölgyi Cs (2011) Influence of culture conditions on the antibiotic production of antagonistic *Bacillus* strains isolated from tomato rhizosphere. Agrár-és Vidékfejlesztési Szemle 1:408-412.

Bóka B, Manczinger L, Szekeres A, Vágvölgyi Cs (2013) Breeding of a biocontrol strain of *Bacillus subtilis* In: Škrbić, B (szerk.) Proceedings. 15th Danube-Kris-Mures-Tisa (DKMT) Euroregion Conference on Environment and Health with satellite event LACREMED Conference "Sustainable agricultural production: restoration of agricultural soil quality by remediation" Novi Sad, Szerbia : University of Novi Sad, pp. 87-91., 5 p.

Bóka B, Manczinger L, Szekeres A, Vágvölgyi Cs (2013) Breeding of a biocontrol strain of *Bacillus subtilis*In: Škrbić, B (szerk.) 15th Danube-Kris-Mures-Tisa (DKMT) Euroregion Conference on Environment and Health with satellite event LACREMED Conference "Sustainable agricultural production: restoration of agricultural soil quality by remediation" Novi Sad, Szerbia : University of Novi Sad, pp. 87-91., 5 p.

Bóka B, Manczinger L, Szekeres A, Vágvölgyi Cs (2014) Characterisation of streptomycin resistant mutants of biocontrol *Bacillus* strains. Review on Agriculture and Rural Development 3:61-66.

Bóka B, Manczinger L, Szekeres A, Bencsik O, Chandrasekaran M, Shine K, Alharbi NS, Vágvölgyi Cs (2016) Characterization of an antibiotic-producing strain of *Bacillus subtilis* isolated from tomato rhizosphere In: Škrbić, B (szerk.) 18th Danube-Kris-Mures-Tisa (DKMT) Euroregional Conference on Environment and Health : Book of abstracts Újvidék, Szerbia : University of Novi Sad, p. 58.

A dolgozathoz nem kapcsolódó egyéb folyóiratcikkek

Szekeres A, **Bóka B**, Bencsik O, Sajben E, Manczinger L, Vágvölgyi Cs (2013) Identification of surfactin homologues from a *Bacillus subtilis* strain using ion-trap mass spectrometry. Acta Microbiologica et Immunologica Hungarica 60:88-88.

Vörös M, Pucarević M, Manczinger L, **Bóka B**, Jovanović L, Panković D, Vágvölgyi Cs (2013) Isolation and characterization of *Phanerochaete* strains suitable for bioremediation purposes. Review on Agriculture and Rural Development 2:347-350.

Vágvölgyi Cs, Vörös M, **Bóka B**, Pucarević M, Jovanović L, Panković D, Manczinger, L (2014) Degradation of phenol derivatives by a *Phanerochaete chrysosporium* strain. Review on Agriculture and Rural Development 3:161-164.

Sipos Gy, Prasanna AN, Walter MC, O'Connor E, Bálint B, Krizsán K, Kiss B, Hess J, Varga T, Slot J, Robert R, **Bóka B** és mtsai. (2017) Genome expansion and lineage-specific genetic innovations in the forest pathogenic fungi *Armillaria*. *Nature Ecology & Evolution* 1:1931-1941.

Bartal A, Vigneshwari A, **Bóka B**, Vörös M, Takács I, Kredics L, Manczinger L, Varga M, Vágvölgyi Cs, Szekeres A (2018) Effects of different cultivation parameters on the production of surfactin variants by a *Bacillus subtilis* strain. *Molecules* 23:2675. **IF=3,06**

Kecskeméti A, Bartal A, **Bóka B**, Kredics L, Manczinger L, Shine K, Alharby NS, Khaled JM, Varga M Vágvölgyi Cs, Szekeres A (2018) High-frequency occurrence of surfactin monomethyl isoforms in the ferment broth of a *Bacillus subtilis* strain revealed by ion trap mass spectrometry. *Molecules* 23:2224. **IF=3,06**

Chen L, **Bóka B**, Kedves O, Nagy VD, Szűcs A, Champramary S, Roszik R, Patocskai Z, Münsterkötter M, Huynh T, Indic B, Vágvölgyi Cs, Sipos Gy, Kredics L (2019) Towards the biological control of devastating forest pathogens from the genus *Armillaria*. *Forests* 10:1013 **IF=2,116**

A dolgozathoz nem kapcsolódó, konferenciakiadványban megjelent absztraktok

Kredics L, Körmöczi P, **Bóka B**, Tarnai G, Szabó S, Manczinger L és Vágvölgyi C (2014) Development of a four-component liquid soil

biofertilizer: BioeGO. A Magyar Mikrobiológiai Társaság 2014. évi Nagygyűlése és EU FP7 PROMISE Regional Meeting: Absztraktfüzet, 82 p.

Kredics L, **Bóka B**, Körmöczi P, Szabó S, Tarnai G, Manczinger L, Marik T, Szekeres A, Vágvölgyi Cs (2015) BioeGO: a new soil inoculant based on the combined application of beneficial bacteria and fungi In: Sessitsch, A; Khassidov, A; Glaser, W (szerk.) miCROPe International Symposium: Microbe-assisted crop production - opprotunities, challenges & needs p. 79.

Körmöczi P, **Bóka B**, Szabó S, Tarnai G, Manczinger L, Chandrasekaran M, Shine K, Naiyf A, Vágvölgyi C és Kredics L (2015) Combined application of *Trichoderma*, *Streptomyces* and *Azotobacter* strains in the soil conditioner BioeGO. 17th Danube-Kris-Mures-Tisa (DKMT) Euroregional Conference on Environment and Health: Program and Abstracts, 78 p.

Kredics L, Körmöczi P, **Bóka B**, Szabó S, Tarnai G, Chandrasekaran M, Manczinger L, Vágvölgyi C (2015) BioeGO: development of a fungalbacterial consortium based soil inoculant for plant growth promotion and biocontrol. 6th Congress of European Microbiologists, Abstracts, P 1308.

Kredics L, **Bóka B**, Körmöczi P, Szabó S, Tarnai G, Manczinger L, Marik T, Szekeres A és Vágvölgyi C (2015) BioeGO: a new soil inoculant based on the combined application of beneficial bacteria and fungi. In: miCROPe International Symposium: Microbe-assisted crop production - opprotunities, challenges & needs. p. 219.

Kecskeméti A, Bartal A, **Bóka B**, Manczinger L, Vágvölgyi Cs, Szekeres A (2016) Bakteriális eredetű ciklikus peptidok fragmentációs tulajdonságai IT-MS készülékben In: Gazdag M, Felinger A, Babják M, Drahos L, Horváth K, Janáky T, Móricz Á (szerk.): Elválasztástudományi Vándorgyűlés 2016 Pécs, Magyarország: Magyar Elválasztástudományi Társaság, p. 71.

Kecskeméti A, Bartal A, **Bóka B**, Manczinger L, Vágvölgyi Cs, Szekeres A (2016) Új surfactin molekulák detektálása HPLC-MS technikával. In: Gazdag M, Felinger A, Babják M, Drahos L, Horváth K, Janáky T, Móricz Á (szerk.): Elválasztástudományi Vándorgyűlés 2016 Pécs, Magyarország: Magyar Elválasztástudományi Társaság, p. 51.

Bóka B, Kecskeméti A, Bartal A, Manczinger L, Vágvölgyi Cs, Szekeres A (2016) Variations in the yields of surfactin isomers influenced by cultivation parameters. In: Márialigeti K (szerk.) A Magyar Mikrobiológiai Társaság 2016. évi nagygyűlése és a XII. Fermentációs Kollokvium: absztraktkötet Keszthely, Magyarország : Magyar Mikrobiológiai Társaság (MMT), pp. 11-11., 1 p.

Kecskeméti A, Bartal A, **Bóka B**, Vágvölgyi Cs, Szekeres A (2016) Identification of novel surfactin isomers by ion trap mass spectrometry In: Márialigeti K (szerk.) A Magyar Mikrobiológiai Társaság 2016. évi nagygyűlése és a XII. Fermentációs Kollokvium: absztraktkötet Keszthely, Magyarország: Magyar Mikrobiológiai Társaság (MMT), pp. 30-30., 1 p.

Kecskeméti A, Bartal A, **Bóka B**, Manczinger L, Rakk D, Vágvölgyi Cs, Szekeres A (2016) Novel fragmentation features of surfactin revealed by ion trap mass spectrometry. In: Škrbić B (szerk.) 18th Danube-Kris-Mures-Tisa (DKMT) Euroregional Conference on Environment and Health: Book of abstracts Újvidék, Szerbia : University of Novi Sad, p. 67.

Bartal A, Kecskeméti A, **Bóka B**, Manczinger L, Vágvölgyi Cs, Szekeres A (2016) Effects of various cultivation parameters on surfactin production of biocontrol *Bacillus subtilis* isolate In: Keszthelyi-Szabó G, Hodúr C, Krisch J (szerk.) International Conference on Science and Technique Based on Applied and Fundamental Research (ICoSTAF'16): Book of Abstracts Szeged, Magyarország: University of Szeged Faculty of Engineering, p. 49 , 1 p.

Bóka B, Vizler V, Sipos G, Szekeres A, Vágvölgyi Cs, Kredics L (2016) *In vitro* screening for *Trichoderma* strains with the potential to control *Armillaria* species causing tree root diseases. In: Zhiyanski M; Lazarova S (szerk.) Soil Biodiversity and Ecosystem Services: Meeting Programme and Abstracts, COST Action FP1305 BioLink: Linking belowground biodiversity and ecosystem function in European forests, Szófia, Bulgária: Bulgarian Academy of Sciences, p. 29

Vágvölgyi Cs, **Bóka B**, Sipos Gy, Jakab J, Imre V, Marik T, Kedves O, Chen L, Allaga H, Nagy VD, Khaled J, Alharbi NS, Kredics L (2017) Screening of rhizomorph-associated soil samples for potential

biocontrol agents against forest-damaging *Armillaria* species. In: [Department, of Public Health Faculty of Medicine University of Szeged] (szerk.) 19th Danube-Kris-Mures-Tisa (DKMT) Euroregional Conference on Environment and Health: Program and abstracts Szeged, Magyarország: University of Szeged, Faculty of Medicine, p. 55.

Bóka B, Sipos Gy, Marik T, Jakab J, Imre V, Chen L, Kedves O, Nagy VD, Allaga H, Kredics L, Vágvölgyi Cs. (2017) Rhizomorph-associated microbiome as a potential source of biocontrol agents against *Armillaria* root rot. In: Kriiska K, Rosenvald K, Meitern A, Ostonen I (szerk.) *Woody Root 7: 7th International Symposium on Physiological Processes in Roots of Woody Plants*, Tartu, Észtország: University of Tartu, p. 86.

Bartal A, Kecskeméti A, **Bóka B**, Manczinger L, Vágvölgyi Cs, Szekeres A (2017) Characterization of novel surfactin isoforms and the effects of different cultivation parameters on their production by *Bacillus subtilis* In: Alapi T, Ilisz I (szerk.) *Proceedings of the 23rd International Symposium on Analytical and Environmental Problems* Szeged, Magyarország: Szegedi Tudományegyetem Szervetlen és Analitikai Kémiai Tanszék, p. 379.

Sipos Gy, **Bóka B**, Kedves O, Chen L, Patocska Z, Műmsterkötter M, Vágvölgyi Cs, Kredics L (2017) A pusztító erdészeti kártevő *Armillaria* (tuskógomba) fajok genetikai vizsgálata és a biológiai védekezés lehetőségei. In: Bidló A, Facskó F (szerk.) *Soproni Egyetem Erdőmérnöki Kar VI. Kari Tudományos Konferencia: a*

konferencia előadásainak és poszttereinek kivonatai Sopron, Magyarország: Soproni Egyetem Kiadó, pp. 16-17., 2 p.

Bartal A, Kecskeméti A, **Bóka B**, Shine K, Alharbi NS, Khaled JM, Vágvölgyi Cs, Szekeres, A (2017) Lipopeptid profiling of a *Bacillus subtilis* strain In: [Department, of Public Health Faculty of Medicine University of Szeged] (szerk.) 19th Danube-Kris-Mures-Tisa (DKMT) Euroregional Conference on Environment and Health: Program and abstracts Szeged, Magyarország: University of Szeged, Faculty of Medicine, p. 14.

Kredics L, **Bóka B**, Chen L, Kedves O, Imre V, Sipos Gy, Vágvölgyi Cs (2017) Isolation, identification and characterization of potential microbial biocontrol agents of *Armillaria* species damaging tree crops. Acta Microbiologica et Immunologica Hungarica 64:139.

Kredics L, **Bóka B**, Chen L, Kedves O, Imre V, Sipos Gy, Vágvölgyi Cs (2017) Fitopatogén *Armillaria* fajok ellen potenciálisan alkalmazható biokontroll ágensek izolálása és azonosítása - Isolation and identification of potential biological control agents of phytopathogenic *Armillaria* species. Mikológiai Közlemények-Clusiana 56:78-80.

Kedves O, **Bóka B**, Chen L, Imre V, Kredics L, Sipos Gy, Vágvölgyi Cs (2017) *Armillaria* elleni védekezésben alkalmazható potenciális biokontroll ágensek foszformobilizáló, valamint sziderofór- és indol-3-acetsav-termelő képessége - Phosphor mobilization and the production of siderophores and indol-3-acetic acid by potential

microbial biocontrol agents of *Armillaria* root rot. Mikológiai Közlemények-Clusiana 56:107-108.

Nagy VD, Marik T, **Bóka B**, Takó M, Szabó S, Tarnai G, Vágvölgyi Cs, Kredics, L (2017) A BioeGO talajoltó készítmény *Trichoderma* komponenseinek extracelluláris poliszacharid-bontó és foszfatáz aktivitásai - Extracellular polysaccharide-degrading and phosphatase activities of the *Trichoderma* components included in the BioeGO soil inoculant. Mikológiai Közlemények-Clusiana 56:121-123.

Kredics L, Sahu N, Huynh T, Kedves O, Merényi Zs, Kovács G, Chen L, **Bóka B**, Champramary S, Patocskai Zs, Münskötter M, Vágvölgyi Cs, Nagy GL, Sipos Gy (2018) Devastating forest pathogens from the genus *Armillaria*: from genomics to biocontrol In: Grenni P, Fernández-López M, Mercado-Blanco J (szerk.) Soil biodiversity and European woody agroecosystem, Róma, Olaszország: Water Research institute, National Research Council of Italy, pp. 48-49., 2 p.

Bencsik-Bóka B, Sahu N, Huynh T, Kedves O, Merényi Zs, Kovács G, Chen L, Champramary S, Patocskai Zs, Münskötter M, Vágvölgyi Cs, Nagy GL, Sipos Gy, Kredics L (2018) Classical and 'Omics' approaches towards the biological control of devastating forest pathogens from the genus *Armillaria*. In: A Magyar Mikrobiológiai Társaság 2018. évi Nagygyűlése és a XIII. Fermentációs Kollokvium: Absztraktfüzet, p. 6

Kredics L, Körmöczi P, **Bóka B**, Racic G, Kedves O, Nagy VD, Chen L, Hatvani L, Szekeres A, Sipos Gy, Pankovic D, Vágvölgyi Cs (2018) Development of biocontrol strategies based on antagonistic

Trichoderma strains In: Monostori T (szerk.) 16th Wellmann International Scientific Conference: Book of Abstracts Hódmezővásárhely, Magyarország: Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Kar, pp. 11-12., 2 p.

Szekeres A, Bartal A, Vigneshwari A, **Bóka B**, Vörös M, Kredics L, Varga M, Vágvölgyi Cs, Manczinger L (2018) Characterisation of novel surfactins and effects of different cultivation parameters on their productions. In: A Magyar Mikrobiológiai Társaság 2018. évi Nagygyűlése és a XIII. Fermentációs Kollokvium: Absztraktfüzet p. 59.

Szekeres A, Bartal A, **Bóka B**, Vörös M, Kredics L, Varga M, Manczinger L, Vágvölgyi, Csaba (2018) *Bacillus subtilis* által termelt bioszurfaktánsok azonosítása, termelési tulajdonságai In: Kónya Z, Kiricsi M (szerk.)7. Környezetkémiai Szimpózium p. 17.

Összesített impakt faktor: 14,606